

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Բ Ջ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Ի Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Բ Ո Թ Ե Ա Ն Ա Բ Շ Ա Բ Ո Թ Ե Ա Յ

1 8 1 3 .

21. 22. 23. 24. 25. Մ Ա Ր Տ :

Ս Ա Բ Մ Ո Ն Ի Ա .

5 Մ արտ :

Ստատիստի փոփոխելու հետևանքներ :

Այս զորքերը որ քիչ ժամանակից մեջ ոչնչացվեց համար եկան միտա, ըստ մեծ բանակին հետ, եին 150 հազար մարդ . մեկ ուրիշ քուրդներու քան դրան բազմութիւն կը պատրաստը իկող Գրան ապու շար կողմերը, թիմանդն գեմ էր, թուրու համար . և առ ըստ զինուորական զորութիւնը ոչնչաց միանան 200 հազար շարաց եւս մեծ բանակին : (Օրոգի Կարտ) :

կոր խուճի խուճի շատ զորքերու մեծ բա, նախ զորացընէրու համար : Գահապաշտ Տէրութե պատանիները որոնք որ կը որը, նախ զի զի կը պարծեն, կը միանան կը ամ հաւեազ Գրանուրի կայսեր մեծ պուն զին հետ :

Ամիսինէ որ անանց դադարէր նոր նոր գունդեր կանցնին կոր Ռէնո գեմէն, մեծ բանակին հետ միանալու համար :

(Օրոգի Կարտ) :

Մ Ե Ծ Տ Ո Թ Գ Ա Յ Ո Թ Ի Ի Ն

Ղեկավարական :

Մտաբար 6 Մ արտ :

Մ Ե Ծ Տ Ո Թ Գ Ա Յ Ո Թ Ի Ի Ն

Ղեկավար :

Տրամադրութիւն 9 Մ արտ :

Պրակտիկա ամեն կողմանէ կը շանին :

Այնպէս բազմամեծըն մեջ գործած աս անբութե թագաւորին գեմ զաւանանու, թիւ որ լարուեր էր իտաւութիւն էր իր ընդունաւոր ասկիւնէ, շատ մեծ քննութիւնը ըլլալէն հետ, մեք զապիս գըրտընէ ցուն :

ցան ան մարդիկները, որոնք որ ըրերէին
աս բանս: Ասոնք եղերեն շ հոգի մէկըմէ-
կու աղբական, արհեստով երկրագործ,
ու թնամիէն ըստակ կերած միաբաններն
մէկմէկու հետ աս գործքս գլուխ հանելու,
ու իրենց մեծ անուն ստանալու. հիմա ա-
սոնց վրայ դատաստան կըլլայիոր:

(Գառնէն • Սրտաբարբառի:)

Վ Ա Լ Ա Ք Ի Ա :

Պարբէլ • 3 Փեքրլարի:

Մարտի 2 ին մէկ սաստիկ շարժմը եղաւ
աս քաղաքս, ու մէկ քանի երկրորդական
մինութի մէջ իրեք անգամ ցնցեց ետեւէ
ետեւ. վերջն անգամինը քան զերկու առջինը
սաստիկ ցնցեց: Բայց աս շարժէն ուրիշ
երևելի փաստը չեղաւ, բայց ՚ի մէկ քանի
պատերէն, որոնք ճաթուտեցան: Երկրին
շարժմունքը էր հորիզոնական, հարաւային
կողմանէ դէպ ՚ի հիւսիս. ու շարժին հետ
կըլլասուէր շնկոցմը՝ ֆըլըլթըմը երկրիս
տակէն:

(Օրագր • Կայսեր:)

Մ Ա Ճ Ա Ռ Ս Տ Ա Ն :

Բախտաւ • 26 Փեքրլարի:

Ըստ արվան ցրտերուն երկայնութիւն ու
սարսկութիւնը, գայլերը սաստիկ կատգե-
ցուցին աս կողմերս, ու դուրսը կերակուր
չգրանաղնուն համար եկան մտան խոմբո-
վին քաղաքներուն մէջը. ասոնք չեթէ միայն
ճամբու վրայի գտած մարդիկները կամ
կենդանիները կըփողտէին՝ բառալամբը կը
նէին, այլ տուններնալ կըլնտնային ու կը
յափըտակէին հոնտեղի դտած մարդիկնե-
րը. արջայ եղերէ, փեծ մարդ եղերէ, կը
նիկ եղերէ, ևն: Մէկ անգամինալ գայ-
լուն մէկը մտաւ մէկ գեղացիիմը տունն,
ուրտեղոր կար մէկ գեղացիի կնիկիմը, ու
վրան յարձակեցաւ զստիկա ըսպաններու.
աս կընիկը մահուան վտակէն տախճմը դար-
ձած, առանց չփոթելու վաղեց աս գայլին
վրայ, ու ականջներէն բունեց խոսիւրվտախ
կեցուց այնպէս՝ որ գայլը ամենևին բան-
մը չէր կըրնար ընել. անտեսնը իրեն երբ
կը վրայ հասաւ ու ձեծով ըսպաննեց ան
գայլը, իրեն կընկանը ձեռքը:

Ասոր նման մէկ ուրիշ տեղումալ գայ-
լին մէկը վաղեց մէկ մեծատուն խաթու-
նիմը վրայ. աս երբոր տեսաւ խաթունը,
առանց չփոթելու քովի դտնըլած սալ-
թայովը զարնըլմը զարկաւ աս գայլուն
գլխուն, որ առանց ձայնմը հանելու ին-
կաւ սատկեցաւ հոն մէկէն:

(Օրագր • Կայսեր:)

Լ Ի Ի Ր Ի Կ Ե Ա Ն

Գաւառներ •

Ֆետի • 17 Մարտի:

Ըստ քաղքիս հրապարակին մէջ այրեցին
մարտին կեօմբիւկին պաշտօնատէրները տէ-
րութե գիմաց, շատ արդեւած ապրանքներ
վաճառականի, որոնք եկած էին այլ և այլ
տեղաց:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա :

Փարբէլ • 15 Մարտի:

Կարօլէօն կայսրը ստոր թըրիանօն քաղ-
քէն գնաց Մարթէ ըսուած գաշտը, ու
մէկիկ մէկիկ բոլոր դուռերը ոտանաւոր
նեղուն, ձխտըրներուն, և թօփձիներուն,
աչքէ անցուց: Երբոր կայսրը ատոնց մէջն
կանցներնէ աչքէ անցընելու համար, բոլոր
զօրքը մէկ բերան կըկանէին. կեցցէ ար-
քայ: Աս ըմբնալէն ետեւ հաճեցաւ կայս-
րը նախաճաշիկմընալ ընել զինուորական
վարժարանին պալատին մէջը, որնոր ըրաւ
Խոգրիայի Տուբան, ու ետքը աս քաղքէս
եղաւ գնաց. նմանապէս ան Մարթէ գաշ-
տին մէջ եղած զօրքնալ մէկէն ճամբայ եղան
երթալու:

Աս քաղքիս օդը նարօլէօն կայսեր ա-
ռողջութեը կըթուէր շատ օգտակար ըլլալ
որ հիմա արեկ առողջութե մէջ է, այսպէս
և հռովմայու կայսեր իրեն տղուն ալ:
(Օրագր • Կայսեր:)

17 ին:

Չունվար ու փետրվար ամսուն մէջ 3 ան
գամ շարժ եղաւ, առջինը էր յունվարի 5 ին
սահաթը 11 ին և քէնց 4 երկրական մի-
նուէ:

նուծ : Երկրին շարժումը էր հարաւային
 կողմանէ գէտ 'ի հիւսիս, և այնպէս սաս-
 աիկ՝ որ տուներուն մէջ պատին վրայի կա-
 խած բաներուն շարժիլը՝ ինստ զգաւապէս
 կերևնար . բայց մէկ այնպէս երևելի վնաս
 մը չէզաւ : Երկրորդը եղաւ յունվարի 20
 Խն . ստիկայ քան զտոջինը տկար էր : Եր-
 րորդը եղաւ փետրվարի 15 Խն հանդերձ
 մէկ խորունկէ եկած շամաթայովը :
 (Օրագր . Փարսիս :)

հաննէս Պօթթօնի, Արբուաթացի, արհես-
 տով երկաթագործ : Աս շարագործները
 յայտնի է որ դժբաղդ ու յուսահատած
 մարդիկներ եղերեն . վասն զի առանց յար-
 մար միջոցներու և բաւական ստորաստու-
 թէն, այդպիսի բանի ձեռք զարկերեն :
 (Գապէն . Ճէնօլայի :)

Թ Ա Գ Ա Լ Ո Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կրկին Սեկեւոյ .

Նաթօլի . 5 Մարտի :

Փետրվարի 28 Խն 1813 :

Մէկ ֆուէկաթ բոված նաւ մը Կրուառ .
 Փառք անունով, հաւր նաւահանգիստէն
 ճամբայ ելերէ դեկտեմբերի 16 Խն . սա
 նաւս բաց 'ի Թշնամեաց բազմութե նաւե-
 ըու հետ պատերազմ ընկէն, սաստիկ ա-
 լէկոծութիւններու ալ հանդիպերէ, բայց
 վերջապէս անվնաս 62 օր ճամբորդութի
 ընելէն ետև, եկեր հասեր Պրեսպին նա-
 ւահանգիստը, ու հոն երկաթ ձգերէ :
 Աս նաւս իրեն այսպիսորովան ճամբորդու-
 թէր մէջ՝ բըռնելէն 'ի զատ 290 դերի, 232ը
 ինկիլիզ, իսկ մէկալ մնացածները փորդու-
 բալ ու Սպանիօլ, 4 ու կէս միլիօնի չափ
 ալ վընաս տոճերէ ինկիլիզին : (Մ ծի Թօռ :)

Ճէնօլա . 17 Մարտի :

Բըռնուէցան հոս տեղը 15 հոգի՝ որոնք
 որ մէկըմէկու մէջ երգումն ըրերէին ա-
 պրտամբեցընելու Ճէնօլա քաղաքը, ու
 փոխել հիմակոճան հոնտեղի կառավարու-
 թիը . ասոնց վրայ 5 օր բըննութի ըլլալէն
 ետև, դատապարտուէցան 5 հոգի մեռնե-
 լու ասոնցմէ, որոնց առջինին անունը էր
 Պետրոս Ակալէ ; Մարտասացի Ճէնօլային
 կողմերէն՝ արհեստով գինիի համալ : Երկ-
 րորդին անունը Տօմէնիքօ Մածճաւասօ,
 Քիվառօօի կողմերէն, արհեստով երկաթա-
 դործ՝ շիլնիկի : Երրորդին անունը Աւա-
 պետթօ Սօմիստիվալ, Սէտրեյի դեղալու-
 ճառի աշկերտ : Չորրորդը Բարթօլոմէոս
 Մասուլինի, Պեռկաթօցի, արհեստով ա-
 պակագործ՝ Ճեամճի : Հինգերորդը Յով-

Խոսովութիւն որ եղաւ Սեկեւոյ՝ քաղաքա-
 կան օրէնքներուն կարգերուն մէջը նէ,
 աւելի մեծ էր զօրացը մէջ, ինկիլիզները
 կործանելէն ետև Թագաւորութե աթո-
 ուր, որուն մէկ շուքը միայն մնացերէ հի-
 մա . զիրենք դեռ ապահով չէին սեպէր ան
 տերութեը վրայ . վասն զի կուղեն այնպէս
 ճնշել իրենց դաշնակիցը՝ որ ինքը զինքը
 մասնեց իրենց ձեռքը, որոնք զի ալ գլուխ
 չիկարենայ վերցընել . անոր համար աղէկ
 աչքով չէին կըրնար նայիլ մնացած պալա-
 տականներուն վրայ, որոնք որ այնչափ չէին
 հաճերկոր իրենց ան վերջին նոր ճամբա-
 ներուն . վասն զի կուղէին ան կղզին բո-
 լորովին ինկիլիզի տեղ շինել միջերկրա-
 կան ծովուն մէջ :

Հին զօրքը, որ Նաթօլիէն Սեկեւոյ իրենց
 Թագաւորին հետ եկերէր նէ, բոլորնալ
 մէկէն ցրուեց ինկիլիզին զօրապետը . օֆ-
 ֆիշիալներուն ու ղենուորներուն մեծ մա-
 սը ծովուն երեսը ինկեր կըբալէնկոր այ-
 սօր ինկիլիզի զօրաց հետ խառնուած, որոնք
 Լճնորայի պաղերկեաններուն սոկիով՝ ծա-
 խերեն բաց 'ի ուրիշ բաներէն, նաև իրենց
 պատիւը ու հայրենիքը . բայց լաւագոյն
 մասը աս հին զօրաց աղէկ, քաջութեամբմը
 յանձն չառին ինկիլիզներուն կիկ սոկինե-
 ըր, որոնք կուտային իրենց փառքը ու ա-
 զատութիւնը գնելու համար :

Աս կարիճները՝ (որոնք աւելի յանձն ա-
 ռին ամէն բան քաշէլ քան թէ ան ամօթը
 ծառայելու իրենց մասնիւններուն), իրաւ որ
 Սեկեւոյէն բոլորովին կըվճարուէին, ու
 վերջին Թշուաւութիւններու մէջ կիկային
 ինկիլիզներուն շարութե, թէ որ Թագա-
 ւորին գթութիւնը հայրաբար ձեռք չիգնէր
 վրա .

Վրանին, որնոր չէ թէ միայն ամեն դուռ
ները բացաւ որ ով որ կուզէնէ երթայ երեն
տունը, հապա նաև հրամայեց որ ով որ
կուզէ նորէն պաշտպանելու զտէրութիւնը,
ու հնազանդութիւնը երեն հրամանին տակը
մտնայու, գան երեն առջև ելան. ու ա-
մանկ ինքը թագաւորը գիմացնին ելաւ,
և շատ հարցմունքներ ընելն ետև իր
սարային մէկ սրահին մէջը, ամենքը միա-
բերան ինքերներնուն ըսին, թէ մենք պատ-
րաստ ենք ծառայելու մեր թագաւորին ու
հայրենեացը. անտեսնը թագաւորը հրա-
մայեց զորաց գլխաւորին որ իւրաքանչիւր
իր առջև կարգը առջև տեղը անցնէ:

Ասանկ հին ու արդիւնաւոր հարիւրա-
պետներուն մեծ մասը յանկարծ ետ կենալ
լով ինկիլիզի կառավարութեն, ինկիլիզին
Սիկիլիայի զօրքը խեղճ ողորմելի մարդիկ
ներու սիրելւոյ դարձաւ, որոնց հարիւ-
րապետները անպիտան են ու պատերազմի
անհմուտ. աս անպիտան խումբը անանկ
կասկածաւոր երեցաւ ինկիլիզներուն, որ
մէկէն ուզեցին ջրուէր կէտը Սպանիա,
կէտը Հնաստան:

Սիկիլիացիք չն կըրնարիոր համբերել
աս ինկիլիզին տիրապետութիւնը, ու երեն
նոր գործքերուն. ու հէմէն կերեցընեն-
կոր այնպիսի սրանեղուիմը, որ շատ մենծ
քաղաքական կըտուէ ճոթ կերենայ: Ին-
կիլիզին անունը լաւերուն ատելի է, ժո-
ղովրդեանը արհամարհ. միայն փառասէր-
քը կըվսխենկոր, որոնք որ մատնեցին իրենց
քաղքին օգուտը, օտար տէրութիւն տակմը
ձգելով:

Աս վտանգաւոր պարագաներու մէջ,
կընորոգվե կոր Սիկիլիայի մէջ առջև Դիո-
նեսիոսին բռնաւորութիւնը. աս բաներու
վերջը մըրտեղ պիտոր երթայ՝ ժամանակը
կըյայտնէ:

(Օրագր. Կայսեր. յօրագր. Եւթօլի:)

8 ին:

Պարագաները հիմակուան պատերազմին՝
որնոր պատճառեցաւ յամառութիւն ինատ
ճիւղութիւն թնամին, ծածուկ շինաց բոլոր
Կարօլթիմացիներէն ալ. անոր համար ի-

րենքալ վառուէցան եմ կարելի ընալով
օգնելու հասարակաց պաշտպանութեանը,
որով և կըհաստատեն իրենց տէրութիւնը:
Ամեն օր թագաւորին գիմացը կընըկայս
նան կամաւոր ընծաներ ձիերու, ստակի,
որպէս զի թագաւորը պարագային հարկա-
ւորութիւն կէօրի տրամադրէ:

(Բարսաթ 'ի Տօրի, Կրիմ Սիկիլիոյ:)

Ի Դ Ա Լ Ի Ա:

Միւս. 23 Մարտի:

Փետրվարի 10 ին, ու 11 ին եկած թուը
թերը ԳէօրՊեղէն, կըցուցընեն թէ՛ ան
կըզգին կըվայելկիոր հիմա մէկ ամէնակա,
սարեալ խաղաղութիւն ու հանգստուի մը:

Վէնէտի. 9 Մարտի:

Մարտի 11 ին աս քաղքին մէջը այրեցին
տէրութիւնը պաշտօնատարայ հրամանովը զա-
նազան տեսակ ինկիլիզի ապրանքներ, որոնց
արժողէքը կըհասնէր 400 դէշի չափ:

(Օրագր. Պատիւնտի:)

Դրվի. 16 Մարտի:

Մէկ քանի օր անուշ դարձանային հաւա-
ներ ըլլալէն վերջը, յանկարծակի մէկէն
աս անուշ հաւաները փոխվեցան այլանդակ
կերպովը, ու մէկ սառուցիչ քամիմը ելաւ.
աս քամիով 25 սահաթ սրէն ձիւն եկաւ բո-
լոր ան գաւաւթին վրայ այնպէս սաստիկ ու
շատ, որնոր չէր տեսնուած աս ամառու կէ-
սին՝ 300 տարիէն պէրի: Վասն զի 300 տա-
րի առաջ եղերէ միայն այսպիսի սաստիկ
ձիւնմը հոն, և ասոր յիշատակը կայ ան
քաղքին մէջը քարի վրայ փորած ու գը-
րած Մի Լօրէնցիոսի եկեղեցւոյն պատին
վրայ: Աս ձիւնու մէկ օրմը մընալէն ետև
ամեն կողմը ըսկաւ քիչ քիչ կարմրեալ
մթնագոյն կարմրութիւն. և ասոր պատճառը
հիմակուան նոր Ֆիզիգաքաններուն կե-
րէ է մէկ քիմիական բարագորութիւն որ
գըտնուելով օգին մէջը, կըպատճառէ աս
կարմրութիւն: (Գաղէն. Թալէամիմօ:)

Աս գործքս՝ որ է պատմութիւն հիմակվան ատնիս, տասնհինկ օրը մէյմը կըտրվի:
Ի Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ Ի Վ Ա Ն Ս Ս Ի Բ Ո Յ Ն Ա Ս Ա Ս Բ Ո Ւ: